

Суди — дуже зручний «громовідвід» суспільного невдоволення

Вже складається традиція наприкінці року говорити з ПАРТНЕРОМ юридичної компанії EQUITY **Олегом МАЛІНЕВСЬКИМ** про головні події у сфері судового представництва. Про те, як минув цей рік для держави, для судових юристів, про фундаментальні речі та практику: від Етичної ради у ВРП до запуску БЕБ

— **Олеже, які зміни відбулися в компанії за останній рік?**

— Для нашої компанії це був позитивний рік. Ми продовжуємо розвиватися в ключових для нас сферах — судовій практиці, кримінально-правовому захисті, банкрутстві, медіації, арбітражі, відстоюючи ідею superlitigation. Це, власне, усі можливі шляхи правового вирішення будь-яких спорів, які виникають у суспільстві та з якими потенційно може стикнутися клієнт.

Ми любимо свою справу й пишаємося тим, що наша компанія розвивається і у ступені складності кейсів, рівні клієнтів, і у власній експертності та визнанні ринком. Попри високу конкуренцію, ми закріпили лідерство в цих практиках. Ми зберегли та примножили базу кейсів, активно формуємо нову прецедентну судову практику, зокрема у банківських спорах та банкрутстві, є чимало виправдальних вироків у кримінальній юстиції, маємо позитивні результати у справах захисту прав адвокатів. Тут можна згадати мою нещодавню перемогу у прецедентному спорі з НАЗК, де суд підтримав інституційну незалежність вітчизняної адвокатури, сформулювавши ряд важливих висновків.

Високі результати в superlitigation дозволяють нам розвивати матеріально-правові галузі, в яких виникають високопрофільні спори, — банківське та фінансове, антимонопольне, корпоративне право та багато інших. Також відбувається посилення команди за рахунок молодих талановитих кадрів. EQUITY розвиває участь в багатьох громадських та благодійних проєктах, активно співпрацює зі студентською молоддю. Пишаюся бути переобраним віце-президентом ААУ на початку листопада ц.р.

— **Протягом року відбулися зміни у сфері судочинства. Як це вплинуло на судову практику?**

— На мою думку, те, що відбувається у сфері судочинства, можна об'єднати одним словом — невизначеність. Особливо вона помітна у мінливій кадровій політиці держави і, як наслідок, дефіциті суддівських кадрів, неналежному фінансуванні судів та їх соціальному забезпеченні. Багато хто з найбільш досвідчених та поважних суддів бачать такі ризики неприйнятними для себе та, на жаль, вирішують достроково покинути професію.

І питання навіть не в тому, що ці люди щось роблять не так, допускають якісь порушення, а в тому, що при їх добросовісній та правомірній професійній діяльності держава не може забезпечити для них прогнозоване майбутнє. Раніше влада довго говорила про судову реформу, а тепер живиться слово «розвиток», що дає надію на зниження градусу змін та запобігання руйнівним пертурбаціям у системі правосуддя.

З позитиву слід відзначити продовження діяльності Великої Палати ВС, що стала квазінормотворчим органом у сфері судової практики. Звичайно, можна погоджуватись чи не погоджуватись з тими рішеннями, що приймає ВП ВС, особливо у випадках, коли вони приймаються неспеціалізованою більшістю. Але те, що такі рішення є важливими для формування єдиної судової практики у різних сферах, — факт. З'являються певні правозастосовні орієнтири, які часом ідуть попереду законодавства. Наприклад, зняття «корпоративної вуалі», що має наслідком розвиток інститутів солідарної та субсидіарної відповідальності у банківському та корпоративному секторах.

З САМОГО ПОЧАТКУ ВПРОВАДЖЕННЯ БУДЬ-ЯКИХ РЕФОРМ ТРЕБА ДУМАТИ, ЯК ЦЕ СПІВВІДНОСИТЬСЯ З КОНСТИТУЦІЄЮ УКРАЇНИ

— **Зараз вирують пристрасі навколо запуску роботи Етичної ради у ВРП. Західні партнери та частина політиків активно її підтримують, а суддівський корпус дивиться на це з неприхованим скепсисом, а почасті й острахом. Яка думка судових юристів? Чи стане Етична рада реальним інструментом очищення лав суддів від одіозних осіб?**

— Складне питання, на яке не можна дати однозначно негативну чи позитивну відповідь. З одного боку, як адвокат вважаю неприйнятним обмеження конституційної ролі адвокатури, яка визначена у статті щодо формування складу ВРП та обрання двох незалежних її членів. Також з сумом спостерігаю, що Україна на законодавчому рівні офіційно визнала власну неспроможність самостійно врегулювати частину суверенних питань формування суддівського корпусу, надавши вирішальну роль іноземцям. Віддаючи шану репутації та досвіду іноземних фахівців, залучених до Етичної ради, все ж дуже важко уявляю, щоб судова реформа, наприклад, у Польщі, ФРН, Франції чи США здійснювалась за участі іноземних фахівців з правом вирішального голосу.

Та навіть якщо відійти від питання міжнародних експертів та суверенних прав України,

механізм роботи Етичної ради ставить великі питання щодо його конституційності. Загальноприйнятним у світі є принцип, за яким органи дисциплінарної відповідальності в судовій системі мають складатися з суддів. А у нас при вирішальному голосі іноземних експертів цей підхід просто нівелюється. Крім того, порушується принцип інституційного правонаступництва. Коли повноваження «недобросовісних» членів ВРП автоматично припиняються, безперервності може й не бути, адже у ВРП може просто зникнути необхідний кворум для прийняття рішень. Ці ризики були офіційно визнані пленумом ВС, який зі своїм поданням звернувся до КСУ з питань конституційності вказаної норми. І ці ризики можуть перекреслити ефемерне благо, що пропонують нам політики та активісти.

На мою думку, варто відійти від таких понять, як «одіозний». Якщо суддя вчинив якесь правопорушення, він має понести відповідну відповідальність. Те саме стосується членів ВРП. Ми не можемо вішати ярлики на людей і потім через ці ярлики ставити під загрозу функціонування судової системи. З іншого боку, якщо створення Етичної ради заспокоїть суспільство, і ми зможемо, врешті-решт, вийти із замкненого кола постійних судових реформ, це може стати позитивним наслідком такого експерименту. Але і тут маю певні сумніви, адже всі ці реформи мають глибші й далеко не юридичні причини.

— **З огляду на тривалість процесів складається враження, що ми нездатні самостійно довести реформи до логічного кінця...**

— Для будь-якої влади в Україні суди — дуже зручний «громовідвід» суспільного невдоволення. З точки зору політиків, будь-які проблеми можна перекласти на суддів. І дуже багато наших можновладців цим зловживають, вдаючись до надмірної критики судової влади. Критика суддів, як правило, здійснюється через зовнішні фактори, такі як факт наявності певного судового рішення або особа судді, спосіб його життя. І без професійного аналізу підстав прийняття того чи іншого рішення. З іншого боку, суди — це поки єдина незалежна владна інституція, члени якої мають конституційні гарантії незвільнення з черговою зміною влади. Оскільки судді інституційно незалежні від політиків (як внутрішніх, так і зовнішніх), діалог з ними має вестися виключно через прийняття законодавства, яке, у свою чергу, має відповідати Конституції. У нас же намагаються піти іншим шляхом — перезавантажити суди шляхом прямих кадрових змін, аби отримати певний рівень контролю над ними. І це безкінечний процес, який оживає з кожною зміною Президента та парламенту.

— Ліквідація ОАСК. Чи вирішить вона проблему одіозності?

— Не хотів би вживати термін «одіозний». Людина або порушник, або ні. Якщо порушник — підлягає відповідальності. Причому порушення має полягати в конкретних діях та бути доведеним за визначеною законом процедурою. Не може особа мати ярлик порушника через ім'я, прізвище, займану посаду. Питання «одіозності» — це, скоріш, про політичну чи піар-площину. Це зручно. Наприклад, чи є урядовці чи окремі нардепи одіозними? Можливо, так. Але в будь-якому разі це далеко від юриспруденції.

Якщо говорити конкретно про ОАСК, на мою думку, багато в чому питання його ліквідації є політичним. Адже коли йде мова про реформу виключно одного суду, швидше за все, мають місце політичні розбірки. З іншого боку, ситуація довкола ОАСК дозволяє розпочати більш широку теоретико-правову дискусію щодо юрисдикції спорів за участі центральних органів виконавчої влади, причому не лише в адміністративному, а й у господарському, цивільному та навіть кримінальному судочинстві. Наприклад, у нас може бути подібна ситуація щодо Печерського районного суду Києва. До нього теж можна застосувати термін «одіозний». Але це не означає, що особа може бути обмежена в доступі до правосуддя на території проживання через «одіозність» певного місцевого суду. Та й давайте будемо відверті: далеко не всі важливі питання розглядає ОАСК. Наприклад, Верховний Суд вже розглядає справи щодо оскарження указів Президента як суд першої інстанції. Наша компанія має кейси стосовно оскарження санкцій РНБО, і по цій справі першою інстанцією також є Верховний Суд, а не ОАСК. Тому замість «полювання на відьом» треба переосмислити доцільність розгляду певних категорій надважливих справ у певних судах як судах першої інстанції, без політики та переходу на особистості.

— Перейдемо до питання конституційної кризи. Коли, на Вашу думку, буде поставлена крапка у ній? Чи має КСУ шанс на трансформацію?

— Я неодноразово говорив, що ключ вирішення конституційної кризи полягає в тому, що всі сторони конфлікту мають повернутись у конституційне русло, узгодити власні дії з Основним законом. Те, що ми спостерігаємо, — більш тактична боротьба: встигнути якнайдалі пройти у цьому конфлікті, закріпивши власну позицію. Хоча саме скасування указу Президента про призначення суддів за рівнем правової обґрунтованості вже стало юридичним мемом, його порівнюють зі скасуванням свідцтва про народження. Президент наполегливо рухається обраним шляхом, розпочавши конкурс на нових суддів по власній квоті, чим лише поглиблює кризу. З іншого боку, якщо в діях судді КСУ є порушення, це має бути ретельно досліджено, і у разі достатності доказів його мають притягти до відповідного виду відповідальності згідно встановленої процедури.

Але проблема з КСУ, на мою думку, набагато глибша. Оскільки основна його функція — перегляд законів на предмет конституційності, його існування природньо суперечить політичним амбіціям будь-якої влади. Звичайно, кожна нова влада (особливо та, що має монобільшість) вважає, що має карт-бланш на проведення будь-яких законодавчих перетворень. Але не завжди такі зміни є конституційними, і саме тут з'являється Конституційний Суд, який владою сприймається не як орган конституційного контролю, а як штучна перешкода. Погоджуюсь, що в окремих аспектах судді дійсно можуть бути суб'єктивні, а їх рішення не завжди є взірцем обґрунтованості. Та найчастіше проблема не в суддях, а в якості

Олег МАЛІНЕВСЬКИЙ, партнер юридичної компанії EQUITY

законів. Можливо, тут варто йти шляхом попередньої влади, яка спочатку внесла фундаментальні зміни до Конституції, а потім почала під ці зміни приймати відповідне законодавство. У такому разі суперечностей не виникатиме. З самого початку впровадження будь-яких реформ треба думати, як це співвідноситься з Конституцією України.

— А якщо немає можливості внести зміни до Конституції? Навряд чи по кожній реформі можна вносити правки до неї.

— Давайте увімкнемо правничу логіку. Верховна Рада є представницьким органом, і якщо в сесійній залі не знайдеться необхідних голосів за внесення змін до Конституції, це свідчить, що частина суспільства не готова до таких змін. З іншого боку, якщо з часом суспільство розуміє, що склад парламенту не в повній мірі відображає настрої громадян, вирішення конституційної кризи лежить у площині оновлення складу парламенту. Тоді необхідні зміни матимуть шанс на життя. А якщо орієнтуватися лише на політичну доцільність для правлячої еліти, з часом все це може бути використано проти самої України її ворогами. Адже ми живемо в часи гібридних воєн, і Конституція не лише вирішує спори між гілками влади, а й стоїть на сторожі територіальної цілісності.

— Якщо підсумувати роботу ВАКС за 2 роки, з огляду на те, що у EQUITY є досвід судових розглядів у ВАКС та вже є виправдальний вирок, на Ваш погляд, чи став суд прикладом роботи для усієї судової системи?

— З перших днів роботи ВАКС опинився під суспільним тиском щодо необхідності швидких та масових «посадок». Багато хто взагалі виступає за побудову антикорупційної вертикалі, до якої входять НАБУ, САП та ВАКС. Втім, такі заклики є категорично неприйнятними, адже суд — це незалежний орган, і частиною жодної репресивної системи він бути не може. Головна мета ВАКС у таких умовах — залишитись об'єктивним, не діяти на угоду суспільним настроям

і не стати частиною «антикорупційної каральної вертикалі», не займатися політикою чи комерційними конфліктами, а у своїх рішеннях керуватися лише законом.

Наявність подібних виправдальних вироків у високопрофільному політичному кейсі дає надію, що ВАКС справиться з тиском та залишиться вірним закону. Пишаюся командою EQUITY, яка вправно спростувала висунуте антикорупційними органами обвинувачення, довівши його невідповідність закону, надуманість та місцями безглуздість.

Бувають і інші випадки, коли ВАКС все ж допускає помилки. Головне — щоб вони набули системного характеру, а діяльність суду — обвинувального ухилу. Запобіжником тут може стати публічність багатьох судів ВАКС, їх готовність до дискусії та діалогу через участь у різноманітних заходах професійного характеру (форумах, круглих столах), зокрема, і тих, які проводяться адвокатською спільнотою.

Мій досвід як члена дисциплінарної палати КДКА Київської області демонструє, що судді ВАКС — одні з лідерів у написанні скарг на адвокатів. Та я не кваліфікував би це як протистояння ВАКС та адвокатури. В основному такі скарги зводяться до питання неявки адвокатів у судові засідання, що, на мою думку, багато в чому свідчить про недосконалість існуючого процесуального закону, особливо в умовах пандемії. Багато проблем лишилися без належного врегулювання, зокрема, щодо поважності причин неявки через пандемію, порядку припинення повноважень адвоката в кримінальному процесі, процесуальних та дисциплінарних наслідків неявки адвоката в засідання тощо.

Ще важливе питання — порушення ВАКС прав та гарантій адвокатської діяльності, особливо, коли санкціонуються обшуки у офісі та вдома у адвоката, доступ до його документів та засобів зв'язку, електронних даних. Попри те, що адвокат не є суб'єктом злочинів, такі випадки непоодинокі. В даному випадку мова йде не лише

про неприпустиме ототожнення нас з клієнтами, а й про порушення базових принципів функціонування адвокатури, зокрема непорушності адвокатської таємниці, неможливості допитати адвоката у справі клієнта чи використати його як джерело доказів проти клієнта у інший спосіб. Взагалі варто пам'ятати, що в кінцевому підсумку інтереси ВАКС та адвокатури спільні — це судовий захист інтересів особи, тому варто не штучно створювати конфлікт, а рухатися до вдосконалення законодавства, поважати один одного, не порушувати гарантії як незалежності суддів, так і адвокатської діяльності.

— З точки зору суддів, чим найчастіше грішать адвокати під час розгляду справ?

— Топ-темою дисциплінарних скарг на адвокатів з боку суддів є неявка на засідання, особливо у випадках, коли присутність була обов'язковою. Водночас в добу пандемії та «червоних зон» не кожен пропуск адвокатом судового засідання є зловживанням, адже в багатьох випадках захисники мають вагомий підстави побоюватися за своє здоров'я або стикаються з карантинними перешкодами. Законодавство тут має бути більш чітким.

Якщо ж продовжити тему зі зловживаннями, то по багатьох з них судді взагалі залишаються осторонь або навіть підіграють процесуальним диверсантам. Та ж неявка в суд та необґрунтований відвід судді є найбільш примітивними видами зловживань, які дають короткостроковий ефект. Більш обтяжливі процесуальні наслідки мають інші речі — подання апеляційних чи касаційних скарг на проміжні процесуальні документи, головна мета яких — відправити справу в суд більш високої інстанції, чим якнайдовше унеможливити її розгляд по суті. І тут роль суду дуже важлива. Але цю спокосу легко прибрати, внівши кілька точкових змін у процесуальний закон, які унеможливили б рух оригіналів справи до завершення розгляду її по суті. Окремі процесуальні інститути мають бути взагалі виключені. Наприклад, існування «залишення позову без розгляду за заявою позивача» не сприяє відповідальному ставленню сторін до підготовки справи, а на випадок, якщо у позивача дійсно зник намір судитися, існує інститут відмови від позову чи мирової угоди.

— 2021 — рік тотального недофінансування судової системи. Ви вже відчуваєте наслідки цього?

— На мою думку, суспільство в основній своїй масі ще не відчуває всю глибину недофінансування, адже фінансова проблема поки в тіні катастрофи дефіциту кадрів. Особливо це відчутно в регіонах. Коли розгляд справи призначають через рік, учаснику байдуже, як його повідомлять — листом чи в електронному вигляді. До того ж, в адміністративній та господарській юстиції повідомлення про засідання здійснюються через адвокатів, і клієнт не відчуває цього недофінансування. Наразі це біль голів судів, які в умовах нестачі коштів мають забезпечити безперебійне здійснення судочинства. Тобто по людях зараз боляче б'є кадровий голод. Маємо перестороги, що за відсутності виваженої політики держави проблеми недофінансування та дефіциту кадрів можуть лише поглибитись.

— А чи здатні розвантажити суди альтернативні методи вирішення спорів?

— Поки ця сфера розвивається лише на папері у високих кабінетах. Про це люблять говорити, проводять круглі столи і навіть буквально щойно прийняли закон. Але альтернативні методи дійсно зрушать з місця в питанні ефективності лише після того, як на законодавчому рівні вирішаться 3 питання.

Перше — запровадження обов'язкового судового врегулювання спорів певної категорії. І це не обмеження конституційного права на звернення до суду, зміни до Конституції України 2016 р. якраз це дозволяють.

Друге — мають бути законодавчі механізми, що стимулюватимуть сторони вирішувати спір у позасудовий спосіб. Наприклад, це може бути економія коштів при зростанні вартості судового процесу або встановленні обов'язку авансування судових витрат, зокрема, і на правову допомогу. Або певні податкові пільги. У деяких країнах Європи це вже працює. Законодавець цілком вправі це робити для стимулювання розвитку інститутів позасудового вирішення спорів. Була в мене ще думка створити офіційний реєстр осіб, які судяться. Щоб особа, котра готується вступити у договірні відносини, чітко розуміла, що її можливий контрагент досить агресивний і любить ходити в суди, тож краще такого бізнес-партнера оминати. Щось подібне до реєстру боржників. Бажання не потрапити в цей реєстр теж може бути вагомим стимулом звертатись до альтернативних методів вирішення спорів.

І третє — це наявність законодавчих гарантій, що участь у мирному процесі ніяким чином не погіршить становище жодної сторони. Наприклад, жодна дія чи документ на шляху позасудового вирішення спору не може трактуватись як доказ провини сторони в суді, надавати якісь переваги одній зі сторін. І це має бути пряма норма. Механізм юридичного заморожування конфлікту. Зараз же існують напіванекдотичні ситуації, коли сторона, яка вирішила помириться з опонентом, у підсумку отримала від нього нову кримінальну справу в юрисдикції переговорів або ж позицію судді, яка в подальшому використана опонентом для нового виграшного процесу.

Також важливо, щоб з ініціативою тої ж медіації все ж виступав сам медіатор, який буде незалежний від обох сторін. Це зніме напругу першого кроку до миру.

— Як Ви ставитесь до фінансування судових процесів третіми особами? Чи має право на життя цей інститут в Україні?

— Він вже в якомусь сенсі у нас існує. Певні його аспекти ми бачимо на ринку у non-performing loan, коли, по суті, інвестором у процесі виступає покупець NPL, стаючи на бік кредитора. У нас вже є випадки, коли певних українських фізичних осіб починають судити за кордоном ті, хто викупає права вимоги. Вони, інвестуючи в таку історію, знаходять міжнародні фонди, які під цей викуп починають судити колишніх власників банків. Співпраця юридичних компаній з ФГВФО на умовах success fee — також різновид litigation funding. Тому цей інструмент вже існує. Єдине, що його треба належним чином законодавчо регламентувати.

— Запуск ЄСІТС, судочинство в електронній формі... Які переваги впровадження електронного суду для адвокатів? Чи є ризики?

— Почну з останніх. Перше — це питання безпеки даних. У багатьох аспектах електронного судочинства ми йдемо попереду, провідні країни, попри технологічну першість, впроваджують такі механізми дуже обережно. Перевагами ж ЄСІТС є, звісно, комфорт та безпека здоров'я, економія витрат на папір тощо, що забезпечується дистанційною участю в судовому процесі. Хотілося б, щоб у подальшому можна було і з матеріалами справи ознайомлюватись онлайн.

Зараз впровадження ЄСІТС також активно бореться з певними процесуальними зловживаннями. Наприклад, якщо раніше в апеляцію треба було звертатись через суд першої інстанції, а в касацію — через апеляційний суд, то наразі

скарги подаються напряму в суд тієї інстанції, куди ти хочеш звернутись. Раніше це був один з інструментів затягування справи. І якщо ми вирішимо проблему безпеки даних, я би рухався далі і використовував ЄСІТС для систематизації всього процесу. Завдяки технологічним можливостям ми можемо чітко структурувати і об'єднати в єдину систему позовні документи і судові рішення, які приймаються. В базі позов буде у вигляді колонок (структурних одиниць), що містять підставу позову, предмет, відповідні докази. І той же відзив, будь-яке клопотання, а згодом і рішення будуть писатись за вказаною структурою. Тоді й судді будуть швидше приймати рішення, і самі рішення будуть більш обґрунтованими та повними, даючи відповіді на всі аспекти взаємовідносин сторін.

— Інформаційні війни під час судових процесів... Чому сторони вдаються до таких методів? Невже це досі має вплив на суддів?

— Такі реалії. Але піар є невід'ємним атрибутом стратегії будь-якого процесу, якщо ми говоримо про складні кейси. Принаймні, завжди потрібно оцінювати цей аспект, а використовувати його чи ні — питання інше. Чи впливає це на суд та фінальний результат справи — пи-

У НАС БОЯТЬСЯ ЗАКОНОДАВЧО ГАРАНТУВАТИ ІНФОРМАЦІЙНУ ГІГІЄНУ В СФЕРІ СУДОЧИНСТВА

тання суб'єктивне. Звичайно, хотілось би, щоб не впливало. Але в будь-якому випадку це відволікає від об'єктивного розгляду справи. Хоча все залежить від таланту того, хто починає таку медіа-атаку, «червоних ліній» цієї особи, а також досвідченості судді.

Вже давно визріли законодавчі зміни, щоб такі атаки припинити. І мова не про захист конкретного судді чи адвоката. У нас має бути правосудний простір, тобто дискусія має відбуватися виключно з точки зору правових категорій, а не обсягів вилитого бруду. На моїй практиці траплялися дивні випадки, коли до процесу підключалися посли іноземних країн, саме у комерційних спорах. Розумію, що це теж елемент піар-війни у справі, але він не менш неприпустимий. Мають бути законодавчі обмеження щодо критики судів, якщо щодо конкретного судді немає вироку суду, дисциплінарного чи іншого стягнення.

— Чи є у правовій спільноті запобіжники проти використання подібних інструментів впливу? Наскільки вони дієві?

— У адвокатів є правила професійної етики, які забороняють необґрунтовані чи наклепницькі заяви й дії. Адвокатська спільнота, звичайно, проти таких дій. Також ми неодноразово заявляли про неможливість ототожнення адвоката з клієнтом. Бо щоб вибити адвоката зі справи, демотивувати його, починають або з «брудної близни» адвоката, або з маніпуляцій щодо захисту ним певних осіб, співучасті адвоката. Це неприпустимо, адже дії клієнта не є діями адвоката. Проте, на жаль, у нас бояться законодавчо гарантувати інформаційну гігієну в сфері судочинства, бо це може бути сприйняте суспільством як обмеження прав і свобод громадян.

— Наукова спільнота обговорює питання скасування Господарського кодексу України. Як це може вплинути на здійснення господарського судочинства та судову систему в цілому?

— Ця дискусія не нова. Питання доцільності існування окремого Господарського кодексу обговорювалось, ще коли я навчався в КНУ ім. Т. Шевченка, і мені добре відоме. Але коли ми говоримо про скасування Господарського кодексу, ми чомусь не сумніваємося у доцільності існування Земельного, Водного кодексів чи інших кодифікованих актів у певних сферах. Наприклад, у тому ж Земельному кодексі України є чимало норм, які за своїм походженням є цивільними чи адміністративними.

Господарський кодекс України слід розглядати, у першу чергу, як інструмент регулювання державою певної сфери суспільних відносин. У нас є закони «Про акціонерні товариства», про ТОВ і ТДВ... Цивільний кодекс України не гумовий і не може детально регулювати всі сфери, що дотичні до цивілістики. Господарський кодекс був потрібен, бо Україна здійснювала перехід від планової до ринкової економічної моделі. І його скасування слід розглядати з точки зору потреби регулювання специфіки певних комерційних відносин. На мою думку, він має ще чимало норм, які регулюють специфічні відносини. Якщо ми говоримо, що він має чимало розбіжностей з Цивільним кодексом, то давайте їх просто узгодимо. Хочу нагадати, що Цивільний і Господарський кодекси були прийняті одночасно. А Господарський кодекс України свого часу замінив Закон «Про підприємництво». Дискусія ж виникла через боротьбу «цивілістів» та «господарників». До того ж, не варто забувати, що скасування Господарського кодексу ставить питання про існування господарських судів, бо в країнах, де подібного кодексу немає, немає й окремої господарської юрисдикції.

— Перейдемо від суддів до не менш обговорюваної теми запуску БЕБ. Чого очікуєте від цього органу?

— Складно очікувати на позитивні зміни, якщо держава лишить старі підходи у сфері оподаткування. Допоки у нас домінуватиме агресивний фіскальний підхід в адмініструванні податків, а держава буде опонентом, а не партнером бізнесу, жодні зміни вивісок нам не допоможуть. Я за те, щоб змінювався зміст. Якщо з боку держави будуть встановлені запобіжники, якщо перестануть кошмарити бізнес постійними «маски-шоу», блокувати роботу компаній, забирати товари, урожай, вилучати техніку і майно в рамках кримінального процесу і не повертати його роками — тоді буде інша розмова. В діяльності БЕБ має бути багато превентивної роботи стосовно податків та їх адміністрування. Більшість бізнесменів не мають намірів ухилятися від сплати податків, відкриті до діалогу з державою у цьому питанні. Але коли до бізнесмена приходять непрохані гості з незаконними намірами, він активно починає захищати свої інтереси.

— І останнє запитання: опинившись перед Фемідою, Ви б розв'язали їй очі?

— Пов'язка — це символ неупередженості і об'єктивності. Тому, звісно, очі я б не розв'язував. Навпаки, намагався би відігнати від Феміди усіх, хто зараз стягує з її очей пов'язку та повертає її голову в потрібний бік. А потім зробив би все, аби Феміда мене почула та переконалася у правоті мого клієнта.

Підготувала **Олена ОСМОЛОВСЬКА**, т.в.о. головної редакторки «Юридичної Газети»